

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Розумей Т. М., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. В основі функціонування аграрного ринку країни є виробництво вітчизняними товаровиробниками високоякісної сільськогосподарської продукції, що, в свою чергу, гарантує продовольчу безпеку держави. Велика роль при цьому належить м'ясопродуктовому підкомплексу. Подальший розвиток м'ясного підкомплексу країни залежить від вирішення проблем, пов'язаних зі збільшенням виробництва м'яса великої рогатої худоби, підвищення його еколого-економічної ефективності в умовах окремих регіонів тощо.

Аналіз останніх досліджень. Питанням аналізу та ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби присвячено багато наукових праць вчених економістів-аграрників, зокрема: Амбросова В.Я., Бойка В.І., Бурката В.П., Березівського П.С., Зубця М.В., Козира В.С., Коржинського М.П., Месель-Веселяка В.Я., Микитюка В.М., Павловської Л.Д., Прістера Б.С., Рижкова В.Г., Рудого М.М., Саблука П.Т., Савченка Ю.І., Славова В.П., Трегобчука В.М., Шкурина Г.Т., Шпичака О.М., Щепієнка П.В., Юрчишина В.В. та ін. Проте в роботах зазначених та інших авторів не в повній мірі вирішуються проблеми розвитку галузі м'ясного скотарства з урахуванням регіональних особливостей Житомирської області.

Метою дослідження є аналіз економічних проблем виробництва м'яса великої рогатої худоби в Україні та розробка пропозицій, що сприяють підвищенню ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби за рахунок сприяння розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства.

Об'єктом дослідження є ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби та розвиток галузі м'ясного скотарства в умовах досліджуваного регіону.

Методологія та методика дослідження. Методологічною основою дослідження є концептуальні положення економічної теорії з питань виробництва, ринкових відносин,

діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Для вирішення завдань застосовувались різні методи дослідження: абстрактно-логічний, монографічний, статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, балансовий, графічний та ін.

Результати досліджень. Необхідність збільшення виробництва м'яса та м'ясних продуктів в Україні – першочергове завдання аграрників. Як свідчать дані науковців [3] більшість високорозвинутих країн світу віддають перевагу розвитку м'ясного скотарства. М'який клімат та наявність значних площ природних кормових угідь в Житомирській області, зокрема в зоні Полісся, сприяють розвитку галузі скотарства. Нарощування виробництва м'яса великої рогатої худоби в досліджуваному регіоні відповідає вимогам повноцінного харчування населення, сприяє ефективному використанню ресурсів, найкращому використанню природно-економічних умов регіону, і особливо важливе значення має те, що ця продукція в найменшій мірі накопичує радіонукліди.

За розрахунками науковців, річна норма споживання м'яса на одну людину повинна складати 82 кг, у т.ч. 35 кг яловичини і телятини. В Житомирській області спостерігається тенденція до зменшення споживання м'яса на одну особу. Так, якщо на одну особу споживалось м'яса та м'ясопродуктів в 1990 р. – 65,8 кг, то у 1995 р. – 41,1 кг, у 2000 р. – 36,2 кг, у 2005 р. – 33,1 кг, у 2010 р. – 46,1 кг, у 2011 р. – 45,8 кг.

Серед причин зменшення споживання м'яса населенням області є значне зменшення його виробництва. Так, в Житомирській області в 2011 р. порівняно з 1990 р. виробництво м'яса в цілому зменшилось на 109,9 тис.т, або в 3,2 рази, в т.ч. яловичини і телятини відповідно на 74,3 тис.т, або в 5,2 рази. В структурі м'яса всіх видів яловичина і телятина займають найбільшу питому вагу, зокрема: у 1990р. – 58%, у 2011 р. – відповідно 36% (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво м'яса в Житомирській області за видами (у забійній вазі; тис. т)

	Роки					
	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Всього	158,8	87,3	63,6	45,1	47,7	48,9
у т.ч.:						
яловичина і телятина	91,8	50,3	33,4	18,9	18,5	17,5
свинина	46,9	26,7	21,2	20,9	21,9	24,6
баранина і козлятина	1,1	0,6	0,3	0,1	0,4	0,4
м'ясо птиці	16,4	8,4	7,3	3,9	4,5	4,2
м'ясо кролів	1,5	0,7	0,6	0,4	1,1	0,7
конина	1,1	0,6	0,8	0,9	1,3	1,5

Джерело : розраховано за даними [8].

В останні роки найбільшими виробниками м'яса великої рогатої худоби в області є господарства населення, частка яких в загальному обсязі виробництва м'яса ВРХ з кожним роком збільшується, зокрема: у 2000 р. – 49%, у 2005р. відповідно 53%, у 2010р. відповідно 74 %, у 2007р. відповідно 73% (табл. 2).

Обсяг виробництва м'яса великої рогатої худоби визначається, з одного боку, динамікою поголів'я молодняка і дорослої худоби на відгодівлі, а з другого – продуктивністю тварин. Так, поголів'я великої рогатої худоби в цілому по області станом на 1 січня 2012 р. порівняно з 1995 р. зменшилося в 4,4 рази, в тому числі корів в 2,9 рази (табл. 3).

Таблиця 2

Виробництво м'яса всіх видів за категоріями господарств в Житомирській області

	1990р.	1995р.	2000р.	2005р.	2010р.	2011р.
Господарства усіх категорій						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис. т	158,8	87,3	63,6	45,1	47,7	48,9
у т.ч.: яловичина і телятина	91,8	50,3	33,4	18,9	18,5	17,5
свинина	46,9	26,7	21,2	20,9	21,9	24,6
м'ясо птиці	16,4	8,4	7,3	3,9	4,5	4,2
Сільськогосподарські підприємства						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис. т	105,7	45,1	21,8	11,4	8,3	8,7
у т.ч. : яловичина і телятина	86,0	37,5	17,3	8,9	4,8	4,8
свинина	16,7	6,2	3,5	1,5	3,1	3,6
м'ясо птиці	1,2	0,8	0,6	0,7	0,3	0,2
у тому числі фермерські господарства						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис. т	-	0,0	1,4	0,7	1,1	1,4
у т.ч. : яловичина і телятина	-	0,0	1,0	0,7	0,4	0,5
свинина	-	0,0	0,4	0,0	0,7	0,9
м'ясо птиці	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Господарства населення						
М'ясо всіх видів (у забійній вазі), тис. т	53,1	42,2	41,8	33,7	39,4	40,2
у т.ч. :яловичина і телятина	5,8	12,8	16,1	10,0	13,7	12,7
свинина	30,2	20,5	17,7	19,4	18,8	21,0
м'ясо птиці	15,2	7,6	6,7	3,2	4,2	4,0

Джерело : розраховано за даними [8]

За останні 12 років у галузі м'ясного скотарства відбулися суттєві зміни. Так, в Україні виведені українська м'ясна, волинська м'ясна і поліська м'ясна породи; створюються симентальська і південна м'ясні породи. Ця галузь тваринництва у найближчій перспективі може бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку [2].

Таблиця 3

**Динаміка поголів'я великої рогатої худоби в Житомирській області,
на 1 січня, тис. гол.**

Роки	Поголів'я ВРХ	в т.ч. корів
1995	945,4	395,8
2000	604,2	321,4
2005	357,7	226,7
2006	341,9	210,5
2007	325,8	192,8
2008	287,4	173,9
2009	257,4	159,2
2010	240,7	148,0
2011	224,6	142,4
2012	214,7	137,2

Джерело : розраховано за даними [8]

Нині в Україні м'ясну худобу розводять понад 400 господарств, у яких налічується 117,8 тис. гол., у тому числі корів 54,3 тис. гол., що відповідно у 1,9 і 4,2 раза більше, ніж у 1991 р. Питома вага поголів'я м'ясної худоби Житомирської області до поголів'я зони Полісся становить 24,5 %, в цілому по Україні – 3,8 %.

Важливим шляхом щодо вирішення проблеми збільшення виробництва м'яса великої рогатої худоби в країні було прийняття Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, згідно до якої передбачається забезпечити приріст обсягів виробництва м'яса шляхом стимулювання розвитку галузі м'ясного скотарства [4]. Так, згідно Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року передбачається збільшення чисельності корів м'ясного напрямку з 44 тис. голів у 2008 р., у 2009 р. – 45, у 2010 р. – 46, до 2011-2015 рр. – 291 тис. голів худоби.

Важливим напрямом стабілізації та в подальшому нарощування м'яса великої рогатої худоби є розвиток інтеграції і формування ефективних інтегрованих господарських структур. Метою інтеграції при виробництві м'яса великої рогатої худоби є зміцнення економічних, технологічних, організаційних зв'язків між учасниками інтеграції, узгодження їх інтересів, підвищення ефективності виробництва м'яса та м'ясопродуктів. В м'ясному підкомплексі інтеграцію слід розвивати на галузевому (створення асоціацій по виробництву, переробці та реалізації м'яса; формування корпорацій), регіональному (розвиток міжгосподарських переробних підприємств) та господарському (інтеграція виробництва і переробки худоби в господарствах) рівнях.

Висновки. 1. Вирішення проблеми підвищення ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби в Житомирській області можливе за рахунок ефективного і сталого розвитку галузі м'ясного скотарства.

2. Сталість розвитку галузі м'ясного скотарства в досліджуваному регіоні повинна включати, по-перше, стабільне виробництво конкурентноспроможної, високоякісної продукції, підвищення її економічної ефективності; по-друге, галузь повинна бути екологічнобезпечною та менш трудомісткою.

3. Сталість розвитку галузі м'ясного скотарства та інших галузей забезпечить сталість розвитку в цілому Житомирської області.

Використані джерела інформації

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : моногр. / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Білозерський О. Розведення та селекція м'ясної худоби в Україні / О. Білозерський, Ю. Вдовиченко, П.Шаран // Тваринництво України. – 2004. - № 4. – С. 2-4.)
3. Богданов Г.О. Досвід ведення м'ясного скотарства в Німеччині та інших країнах ЄС / Г.О. Богданов, В.М. Кадиба // Вісник аграрної науки. – 1999. – № 1. – С. 35-40.
4. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. // Економіка АПК. – 2007. – № 11. – С. 3-57.
5. Концепція розвитку м'ясного скотарства в Україні на період до 2010 року / [Відп. за вип. Г.Т. Шкурин]. – К., 1999. – 66 с.
6. Мельник Ю.Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. - № 1. – С. 3-5.
7. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Мазуренко. [Під наук. ред. акад. УААН П.Т. Саблука]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 198 с.
8. Статистичний щорічник Житомирської області за 2011 р. / Гол. упр. статистики у Житомир. обл. – Житомир, 2012.
9. Окопний О.М. Відродження тваринництва в Україні та напрями його розвитку /

